

DOST. 16/11/24 5.22

UDK 811.163.6"15":929Megiser H.

Marijan Smolik

Semeniška knjižnica v Ljubljani

MEGISERJEVI KNJIGI PREGOVOROV IN OČENAŠEV

Trubarjev sodobnik Hieronymus Megiser je iz več razlogov vreden, da se ga spominjamo v Trubarjevem letu 2008. Izmed njegovih knjig, ki jih je izdal ob koncu šestnajstega in na začetku sedemnajstega stoletja, sta zelo pomembna njegova slovarja in Koroška kronika, v tem prispevku pa naj bosta posebej predstavljeni njegovi knjigi pregovorov in očenašev v različnih jezikih, med njimi tudi v slovenskem. Obe sta znani, vendar bi zaslužili večjo pozornost.

The German linguist Hieronymus Megiser should be remembered in the year of Primož Trubar for several reasons. Among his works, published at the end of the 16th and at the beginning of the 17th centuries, his dictionaries and *Annales Carinthiae* are most significant, but this paper focuses on his two volumes of proverbs and Lord's Prayer in various languages, Slovene being among them. Both volumes have been known, but they deserve greater attention.

Ključne besede: Megiser, pregovori, Očenaš, slovenski jezik

Key words: Megiser, proverbs, Lord's Prayer, Slovene language

Uvod

V Programski zasnovi tega simpozija je bil poleg Trubarjevega imena omenjen tudi slovarnik Hieronim Megiser, pa sem se odločil predstaviti njegovi deli s slovenskimi besedili pregovorov in molitve Očenaš. V strokovni javnosti sta sicer znani, vendar manj upoštevani kot njegova dva slovarja in Koroška kronika, ki jih tokrat puščam ob strani.

Gradivo mi je dostopno deloma v Semeniški knjižnici, pred desetletji pa sem si njegova dela ogledoval med študijskim bivanjem v Regensburgu. Tam hranijo veliko knjig slovenskih protestantov, pa je priložnost, da nanje opozorim, ker tega doslej še nisem objavil.

Izhodišče mi je seveda Megiserjeva biobibliografija, ki jo je za SBL 2/1933, 84–87, napisal Janez Logar, novejši članek o njem je v Enciklopediji Slovenije 7/1993, 54 (Darja Mihelič in Janez Suhadolnik), Jože Rajhman pa ga je kratko predstavil v Leksikonu Slovenska književnost 1996, 290.

Nemec Hieronymus Megiser (1554 ali 1555 Stuttgart – 1619 Linz) se je ob šolanju v Tübingenu (1571–1577) seznanil s Trubarjevima sinovoma Felicijanom in Primožem ml. ter Jurijem Dalmatinom, ki so tam študirali. Zvezo s Slovenci je utrdil, ko je bil okrog 1581 domači učitelj v družini Janža Khisla na Fužinah pri Ljubljani, po 1593 pa rektor stanovske gimnazije v Celovcu.

J. Logar je v njegovem življenjepisu v SBL v seznamu literature zapisal, da je o njem najprej pisal Valvasor, vendar je on omenil samo to, da je pomagal tvoriti protestantske knjige na Kranjsko. Za J. Kopitarja je zapisal, da je v svoji gramatiki (1808) omenil Megiserjev *Thesaurus Polyglottus*, ki da ga je videl v ljubljanski Semeniški

knjižnici. Ni pa omenil njegovih Pregovorov, ki so bili leta 1770 prav tako vpisani v katalogu te knjižnice, le da so bili takrat postavljeni v skupino Libri miscellanei, stali pa so v manjši polici na galeriji, ne ob slovarju.

Peter Radics ostaja zaslužen (Radics 1882), da je prvi opozoril slovensko javnost na dragocene slovenske drobtine v Megiserjevi knjižici (1592) in jih primerjal z drugo izdajo iz leta 1605. Po navadi (ali razvadi) takratnih avtorjev ni zapisal, kje je obe knjižici videl, zapisal je samo, da ju »ima pred seboj«.

Če zdaj opisujem izvoda, ki sta v Regensburgu, še ne pomeni, da ju drugod ni, saj zlasti manjše knjižnice skrivajo še veliko neznanega in za Slovence zanimivega. Upamo lahko, da bodo svetovni popisi teh knjižnic v elektronski obliki postregli še s presenečenji.

Megiserjevi Pregovori

Leta 1592 je v Gradcu, kjer je bil takrat v službi, izdal dve deli s slovenskimi besedami: *Dictionarium quattuor linguarum*, ki je doživel še ponatis 1608 v Frankfurtu in 1744 v Celovcu, a to nas tokrat ne zanima, ter zbirko pregovorov »*Paroimologia Polyglottos*« s posvetilom Juriju Khislu, novo izdajo pa je izdal v Leipzigu 1605.

V Regensburgu sem leta 1984 lahko pregledoval državno knjižnico (Staatliche Bibliothek) in v njej našel izvod Megiserjevih Pregovorov in celo ljubljanski natis Dalmatinovega prevoda Sirahove knjige (*Jesus Sirah*, Ljubljana 1575. Knjiga ni imela naslovnega lista, zato so jo katalogizirali pod prvo slovensko besedo, kar mi je bilo dovolj za identifikacijo v seznamu slovenskih protestantik dotlej neznanega izvoda; veseli so bili, ko sem jim nato iz Ljubljane poslal kopijo naslovnice).

V Regensburgu je knjiga Pregovorov (1592) in druga izdaja Očenaša (1603) vezana v latinski rokopisni fragment skupaj z Megiserjevo izdajo *Rhetorica* Nikodema Frischlina (Leipzig 1612) pod signaturo Lat. rec. 646 (te Frischlinove knjige P. Simoniti v bibliografiji (Simoniti 1972) ne navaja. (Ker je popisal latinska dela prav tako sicer nemškega avtorja Frischlina, bi pričakovali, da bo v popis vključil tudi Megiserjeva dela z latinskimi besedili, a jih ni.)

Megiser je svojo zbirko pregovorov z latinskim naslovom *Sententiae insigniores* in grškim nadnaslovom *Paroimiologias* dal natisniti leta 1592 v graški tiskarni Jurija Widmanstetterja. Letnice na naslovnici ni, zapisana je šele na koncu posvetila Juriju Khislu.

Za Slovence je drobna knjižica posebej pomembna zato, ker so slovenski pregovori enakovredni v družbi tistih v obeh klasičnih jezikih in onih v Evropi bolj razširjenih.

V izvodu Semeniške knjižnice (sign. X V 15), ki je vezan v srednjeveške rokopisne platnice in zato posebej zavarovan, je nekdo s svinčnikom ob robu opozoril na slovenske pregovore, kakor je Megiser tudi sam naredil v drugi izdaji. V tem se prva izdaja najbolj razlikuje od druge, ki sem jo prav tako kot prej omenjene knjige pregledoval v Regensburgu, kjer jo hranijo pod sign. Lat. rec. 357.

Druga izdaja ima nekoliko spremenjen naslov: »*Paroemiologia Polyglottos, hoc est Proverbia et Sententiae complurium linguarum*«. Je manjše oblike kot prva, ima (16)+240 strani, prva pa 197 listov. Že na naslovnici so med narodi teh pregovorov

navedeni tudi Slovenci (Sclavorum). Ob robu besedila se za slovenske in hrvaške pregovore pojavi oznaka »Sclav«. V Regensburgu so mi kopirali strani s temi pregovori, da bi jih doma primerjal s prvo izdajo, ker še nisem vedel, da je to pred menoj naredil že Peter Radics.

Avtorji navadno navajajo samo nekatere pregovore, npr. Branko Berčič v bibliografiji slovenskih protestantik (Berčič 1968) je pri št. 50 (241) izpisal štiri, Janez Logar pa je v SBL 2, 85 zapisal, da je teh pregovorov (slov. in hrv.) ok. 20. Ker še nisem ugotovil, če so etnologi ali slavisti v zadnjem času pisali ali celo prepisali te pregovore, uporabim to priložnost, da jih ponatisnem iz Radicseve objave (Radic 1882). Megiser jih je razvrstil v sto vsebinskih latinsko označenih oddelkov, kar je ohranil tudi Radics, v naslednjem te oznake slovenim (dodajam pa približen prevod v današnji slovenščini in številko folija oziroma pagine za drugo izdajo):

I. Bog (samo 1605; p ?– nimam kopije te strani):

Je li Bug sa nas gdu more supar nas biti? ('Če je Bog za nas, kdo more zoper nas biti?').

XXX. Otroci, staršem podobni (f 310; p 66):

Hud coza hud cozliza. ('Huda koza, hud kozliček').

XLVI. Človeška postava, obleka (f 42r; p 94):

Zhistn obrazn malo vode tribi. ('Čistemu obrazu je treba malo vode').

LII. Jeza, grožnje (f 47r; p 109):

Od lahcha metsha tescha rana. ('Od lahkega meča težka rana').

LIII. Pogum in vztrajnost v nesreči (f 49v; p 114):

Ne zna pas plavati, dokle mu nig puna rith vode. ('Pes ne zna plavati, dokler nima polne riti vode').

LV. Boječnost, stiska (f 50r; p 118):

Chi se shuma bogi ne hodi ugermye. ('Kdor se šuma boji, naj ne hodi v grmovje').

Chi od straha umre, sperzi mu zuone (f 50v; p 120). ('Kdor od strahu umre, mu zvonijo ?').

LX. Starost, zdravje, bolezen (f 54r; p 129):

Zherna bradu strogi. (?).

LXVI. Lovstvo in psi (f 61r; p 148):

Chi zapsi leshe rad sbuhami stajje. ('Kdor s psi rad leže, z bolhami vstane').

LXIIIX. Romanje (f 42r; p 151):

Zhesa doma nig toga udobi nig. ('Česar ni doma, tega ne dobiš nikjer').

LXX. Domovina (f 63v; p 155):

Vsacha ptiza k'suomo jatu leti. ('Vsaka ptica k svoji jati leti').

LXXVI. Služenje, svoboda (f 67r; p 163):

Kako noga zstrimena, tako sluzba doli. ('Kakor noga s stremena, tako služba dol').

IXXC. Reveži zadovoljni in prizadeti. Uboštvo je ovira kreposti (f 70r; p 173):

Vboshtvo mushtvo crati. ('Uboštvo krati ?').

Chragul na prazhnu ruchu ne sida. ('Kragulj ne seda na prazno roko'). (f 70r; p 174).

XXCII. Zavist, hujša od vseh grehot (f 74r; p 184):

Bogli ye dobar glas, nego zlat chlas. ('Boljši je dober glas kakor zlat klas').

XIIC. Hvaležnost, nehvaležnost (f 79r; p 204–205):

Chacho noga z'strimena tacho sluzba dolí. ('Kakor noga s stremena, tako služba dol').

XC. Razumnost, vino, pijanost, nezmernost (f 82r; p 217):

Grozdova juha pshenitsna muha; Chi tega ochusha slatcha muje dusha. ('Grozdova juha, pšenična muha?'; 'Kdor to okuša, sladka mu je duša').

Chi je pian toga uslamm; Chi je mertaun toga vjamn (f 83r; p 210) ('Kdor je pijan, tega v slamo'; 'Kdor je mrtev, tega v jamo').

Megiserjev Očenaš

Druga Megiserjeva knjiga s slovenskimi besedili, ki jo tokrat predstavljam, je objava različnih prevodov molitve Očenaš, ki so izšli leta 1593 v knjigi *Specimen quadraginta diversarum...linguarum*, natisnjeni v Frankfurtu, kjer je avtor takrat služboval. Faksimilno izdajo je leta 1968 oskrbel dr. Rudolf Trofenik v Münchnu v zbirki *Litterae slovenicae IV* (Hieronymus Megiser, *Das Vaterunser in vierzig Sprachen*). Faksimile je bil narejen po izvodu, ki ga hrani v Augsburgu Staats- und Stadtbibliothek.

Branko Berčič v bibliografiji slovenskih protestantskih knjig (Berčič 1968), ki jo je tudi izdal R. Trofenik v knjigi: *Abhandlungen über die slowenische Reformation*, s katero je začel zbirko *Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen*, je knjigo opisal pod št. 51 (243). Novejši pisci, ki omenjajo to knjigo, npr. v ES, izpišejo iz naslova samo zgoraj navedene besede, ne da bi omenili, da gre za zbirko molitev Očenaš. Berčič in Trofenik sta vedela, da je še en izvod izvornika v New Yorku (Columbia University), leta 1972 pa je na izvod v Vatikanski apostolski knjižnici opozoril tržaški Slovenec dr. Jože Markuža, ko je v Bogoslovnem vestniku (Markuža 1972) z zamudo opisal, kako je v tej knjižnici »menda spomladi 1971« odkril dotlej neznan in še zdaj edini znani izvod Trubarjeve *Cerkovne ordninge*. Z objavo tako pomembne najdbe ga je prehitel nemški teolog Christoph Weismann, ki zdaj velja za najditelja, kakor je v Delu 6. septembra 1972 razglasil dr. Mirko Rupel. (V marcu 2008, ko to pišem, je izvornik v Ljubljani na razstavi v Narodnem muzeju).

Vrnimo se po tem »ovinku« k Megiserju:

Markuža (1972) je ugotovil, da v Vatikanu hranijo tudi drugačno izdajo Megiserjeve knjige Očenašev, ki je prav tako kot dotlej znana in prej omenjena izdaja izšla leta 1593 v Frankfurtu, vendar z nemškim naslovom: *Verdolmetschung des heiligen Vaterunsers in vierzig Sprachen*. Podrobno je ta izvod pozneje opisal P. Simoniti (Simoniti 1978). Z natančnim primerjanjem obeh izdaj je ugotovil, da se izdaja z nemško naslovnico razlikuje od latinske »samo v naslovnici, predgovoru in oznakah jezikov nad teksti Očenaša« (str. 74). Tiskarski stavek Očenašev je v obeh izdajah enak, torej gre za novo, doslej neznano izdajo, ki mora v Berčičevi bibliografiji (Berčič 1968) dobiti številko 51a.

Hitro preglejmo knjižico. Na prvem mestu je s hebrejskimi črkami zapisana Jezusova molitev, ki je v evangeliju seveda samo grška. Megiser je hebrejsko besedilo prečrkoval tudi z latinskimi črkami. Prav tako tudi besedilo v sirščini, oziroma

aramejščini, kakor je verjetno govoril Jezus. Samo z latinskimi črkami je zapisan arabski in etiopski Očenaš, grški je z grškimi črkami in prečrkovan z latinskimi, sledijo nato latinski, italijanski, retijski, furlanski in drugi romanski jeziki. Pod številko XV je na vrsti nemščina in nato drugi germanski jeziki, irščina je na 24. (tiskovna napaka: XXXIV), finščina na 25. mestu (tiskovna napaka: XXXV), nato so uvrščeni slovanski jeziki; slovenski (ilirski, kranjski) je pod št. XXVII, nato so še drugi jeziki, npr. turški in na koncu kitajski (seveda samo z latinskimi črkami).

V Regensburgu sem v že omenjeni knjižnici našel novi izdaji latinske in nemške izdaje Očenaša, ki sta izšli leta 1603 (sign. Lat. rec. 646). Toda že na naslovnici nove izdaje je zapisano, da gre za izdajo z deset jeziki več, vseh torej petdeset, dodani pa so še prevodi nekaterih drugih molitev: *Specimen qvinqvaginta diversarvm atqve inter se differentivm lingvarum & Dialectorum. Videlicet Oratio Dominica et qvaedam alii ex sacris litteris, totidem linguis expressa*; oziroma na nemški naslovnici: *Prob einer Verdolmetschung In Fünffczig vnderschiedlichen Sprachen, darinn das heylig VatterVnser, der Englisch Gruss (=Zdravamarija), die zwölff Artickul vnsers Christlichen Glaubens (=Veroizpoved), die zehen Gebott, sampt mehr andern Geistlichen Sprüchen...*

Slovenski Očenaš (Illyrice seu Carniolanorum lingua) je v latinski izdaji 1593 na 27. mestu, v izdaji 1603 pa na 33. Besedilo je v obeh enako, le da je v izdaji 1603 pred Amen dodan še vzklik: *Sakai tvoje je kraileftvu, muzh, zhaft vekoma* (tako namreč molijo protestanti, v katoliškem mašnem bogoslužju po koncilu pa je to postal samostojen vzklik). V izdaji z nemško naslovnico je enako besedilo kot (Crainerisch) na istem 33. mestu.

Po zadnjem Očenašu so v novi izdaji dodane Zdravamarije (Salutatio angelica iz 1. poglavja Lukovega evangelija); pod št. 17 (Sclavonice & Carniolanorum Lingua, oziroma Windisch vnd Crainerisch) je slovenska: *Sdrava Maria, gnadeffi polna, Gospud je stabo: shegnana fi ti mei shenami inu shegnan je ta sad tvoiga telessa, Iefus Christus* (nadaljevanja takrat še niso molili).

V skupini veroizpovedi slovenske ni, prav tako ne v skupini desetih božjih zapovedi; slovensko (Sclavonice, oziroma Windisch, oder Schlavonisch) pa je zapisan spev starčka Simeona iz Lukovega evangelija: *GOSPVD, nu vshe sdai pusti tuojsa flufhabnika vmyru poiti, kakor ti govuril. Sakai moje ozhy fo vidile tvojsa Ifvelizharia. Kateriga fi ti perpravil, pred vsfemi Folki. Eno luzh k'refveiz teh Aidou, inu h'zafiti tvojsa Ifraelskiga Folka.*

V naslednjem oddelku je začetek Geneze (1. Mojzesove knjige), med njimi je tudi Sclavonice: *V fazhetki je Bug stuaril Nebu inu femlo. Inu femla je bila pušta tar prasnna, inu je bilu temnu na Globokosti, inu Duh Boshij se ie resprofsterl zhes vode. Inu Bug je rekal: Bodi Luzh inu bila Luzh. Inu Bug je vidil Luzh, de je bila dobra. Tedai je Bug reslozhil Luzh od Temme, inu ie Luzh Imenoval, Dan inu Temmo, Nuzh. Inu je is vezhera inu iutra bil prvi dan.*

Tudi začetek 50. (51.) psalma je v več jezikih, na 14. mestu je tudi Sclavonice: *Moi Bug, moi Bug, sakai fi ti mene sapuflil.*

Za vsa ta besedila je Megiser našel predlogo v dotlej izdanih slovenskih prevodih svetopisemskih knjig: moja naloga je bila, slaviste in bibliciste opozoriti, da je še nekaj gradiva za raziskovanje slovenskega teološkega izrazja.

Reiterjeva izdaja slovenskega očenaša iz leta 1675

Po tem opisu obeh Megiserjevih izdaj pregovorov in očenaša je priložnost, da predstavim še drugega, najbrž pri nas neznanega zbiralca, ki je, verjetno po Megiserjevem zgledu, izdal svojo zbirko besedil Očenaša v 40 jezikih.

Gre za Jana Reiterja, ki je v Rostocku v severni Nemčiji leta 1675 objavil knjižico: *Oratio Dominica XL. linguarum*.

Na opis te izdaje sem slučajno postal pozoren ob branju razprave Kenneth W. Stevensona: *The Lord's prayer in tradition*, objavljeni leta 2004 v rimski liturgični reviji *Ecclesia orans* (21/2004, 301–322). Avtor, anglikanski škof v Portsmouthu, ki je študiral v Rimu, mi je nato 18. maja 2005 poslal kopijo nove izdaje Reiterjeve knjige, ki je bila tiskana v Kopenhagnu leta 1954: *Oratio Dominica XL linguarum – Tevrežiu Krajums*. V zameno sem mu poslal ponatis Megiserjeve knjižice, na katero sem ga opozoril.

V omenjeni izdaji je študija B. Jegersa v letonskem in nemškem jeziku, iz katere povzemann, da izvornik iz leta 1675 sploh ni več ohranjen, so pa pravočasno poskrbeli za kopiranje in je besedilo zdaj v novi izdaji splošno dostopno.

Jan Reiter (ali Johannes Reuter), Letonec po rodu, se je rodil okoli leta 1632 v Rigi. Po študiju v Dorpatu in potovanjih po svetu je bil nekaj časa protestantski pastor. Leta 1664 so mu to službo vzeli, ker se ni popolnoma ravnal po luteranskih pravilih. Nekaj časa je bil pastor v Moskvi, leta 1671 se je vrnil v Rigo. Bil je sprejet v službo na univerzi v Rostocku, na knjižici Očenašev pa je označen kot zdravnik. Ko je iz univerze v Wittembergu dobil potrdilo, da uči pravi nauk, ga je švedski kralj Karel VI. imenoval za pastorka v utrdbi Kokenhausen. V Rigi je leta 1677 požar uničil vse njegove knjige in rokopise, po krivem so obdolžili kar njega in je spet izgubil službo pastorka. Odšel je v tujino in ok. leta 1695 umrl pri Petrogradu (z roko je nekdo pripisal kraj: Krasnoje Selo). Veliko je prevajal in pisal, ohranjena pa so le pričevanja o tem. Tudi prva izdaja Očenašev (Riga 1662) ni ohranjena, druga izdaja (Rostock 1675) je dolgo veljala za izgubljeno, končno so našli izvode v treh nemških knjižnicah (v Stuttgartu, Lübecku in Hannoveru).

V uvodu B. Jegers omenja še zbirko Očenašev v različnih jezikih, ki jo je leta 1715 v Amsterdamu objavil John Chamberlayne z naslovom: *Oratio dominica in diversas omnino fere gentium linguas versa*. Zanimivo bi bilo dobiti v roke to knjigo in ugotoviti, če je tudi v njej slovenski Očenaš.

Reiterjeva knjižica v naslovu našteva jezike v približno enakem zaporedju, kakor so natisnjeni v Megiserjevi izdaji. Slovenščino je označil kot Crainerice. Slovenski Očenaš je uvrstil za poljskim in češkim, a pred ruskim (Moscovitice = staroslovenskim) in dalmatinskim. Ta besedila so natisnjena z nemškimi (gotskimi) črkami. Slovensko besedilo se ujema z Megiserjevim, vendar ima tudi dostavek pred Amen, kakor v Megiserjevi drugi izdaji, s katero se ujema tudi v tem, da ni vsak jezik posebej uokvirjen, ampak teče besedilo čez celo stran. Jeziki niso oštevilčeni.

Zanimiv je Reiterjev latinski pripis (L. S.) na zadnji strani, ko bralca nagovarja, naj občuduje modrost besed v različnih jezikih in naj uči otroke ali učence, če jih ima, da bodo Boga častili v različnih jezikih. Navaja tudi štiri razloge, zakaj naj se učijo tujih jezikov.

Še druge protestantske redkosti v Semeniški knjižnici

V naši Semeniški knjižnici je ohranjena posebna redkost: hrvaška protestantska pesmarica *Dusevne peszne* v dveh delih (brez not), ki jo je napisal hrvaški gradiščanski pastor Grgur Mekinić (Pythiraeus), naš, doslej edini znani izvod pa je bil last soustanovitelja knjižnice stolnega dekana in akademika operoza Janeza Antona Dolničarja. O najdbi sva leta 1969 seznanila javnost skupaj z Ivanom Škafarjem v Časopisu za zgodovino in narodopisje (Smolik 1969; Škafar 1969). Hrvatje so leta 1990 oskrbeli reprint obeh pesmaric.

V platnicah velike latinske knjige, tiskane 1564, pa je ljubljanski knjigovez Janž Mandelc v 16. stoletju namesto lepenke zlepil in tako ohranil potiskane pole z besedilom hrvaškega protestantskega obrednika *Crikveni ordinalic* v latinični izdaji (Smolik 1976). Tudi ta knjižica zdaj ni ohranjena nikjer več in je naš, žal, nepopolni izvod doslej edini, v Münchnu pa hranijo izdajo iste knjige v glagolici. Tudi to besedilo še čaka na študij slavistov.

LITERATURA

- Branko BERČIČ, 1968: Das slowenische Wort in den Drucken des 16. Jahrhunderts, v: *Abhandlungen über die slowenische Reformation*, München 1968, 152–268+84.
- Jože MARKUŽA, 1972: Trubarjeva slovenska Cerkovna ordninga v Vatikanski apostolski knjižnici. *Bogoslovni vestnik* 32. 203–212.
- Peter RADICS, 1882: Zbirka slovenskih pregovorov iz leta 1592. *Kres* (Celovec 1882). 332–335.
- Primož SIMONITI, 1972: *Sloveniae Scriptores Latini recentioris aetatis*. Zagreb–Ljubljana.
- – 1978: Trubarjev izvod Prvega dela Novega testamenta (1557–1558) ter druga slovenska in hrvaška protestantika v Vatikanski biblioteki. *Zbornik Narodne in univerzitetne knjižnice II*. Ljubljana. 35–77.
- Marijan SMOLIK, 1969: Grgur Mekinić in njegovi pesmarici 1609 in 1611. *Časopis za zgodovino in narodopisje* n.v. 5(40). 246–272.
- – 1978: Hrvaški Crikveni ordinalic in slovenska Cerkovna ordninga. *Bogoslovni vestnik* 36. 445–461.
- Ivan ŠKAFAR, 1969: Grgur Mekinić Pythiraeus, Hrvatski protestantski pisatelj in začetki slovstva pri Gradiščanskih Hrvatih. *Časopis za zgodovino in narodopisje* n.v. 5(40). 273–295.

SUMMARY

The German Protestant author Hieronymus Megiser is known for his dictionaries and German-written *Carinthian Chronicle*. This paper examines his two volumes of Slovene proverbs and Lord's Prayer in various languages. Parallel printing of texts in different languages, among them in Slovene, is not typical only of Megiser's work, but in the 17th century also of Johannes Reuter, previously unknown in Slovenia.

The paper is not only a bibliographical examination, but also an invitation to further research by Slavacists.